

Секція 2

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ольга Базиволяк

здобувачка магістерського рівня

вищої освіти за спеціальністю:

«Початкова освіта, Дитяча психологія»,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

bazivolako@gmail.com

Наталія Лупак

доктор педагогічних наук, професор

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ СИНДРОМОМ ГІПЕРАКТИВНОСТІ І ДЕФІЦИТУ УВАГИ

Гіперактивність є однією з найпоширеніших проблем серед дітей молодшого шкільного віку. Це психічний стан, який характеризується надмірною рухливістю, імпульсивністю та труднощами з концентрацією уваги. Такі порушення значно впливають на навчальну діяльність і соціальні взаємодії дітей. Вони часто мають проблеми з поведінкою, що негативно позначається на взаєминах з однолітками та вчителями, а також на успішності в навчанні. Враховуючи ці фактори, психологічна підтримка дітей з гіперактивністю стає необхідною складовою частиною шкільної освіти [1, с. 34].

Аналізуючи наукові статті авторів, що працюють в сфері психологічної підтримки дітей з гіперактивністю, можна виокремити кілька важливих аспектів. О. Голуб, А. Лесик та Н. Щербакова [1, с.45] підкреслюють важливість педагогічних умов для формування соціальних та емоційних навичок у дітей з гіперактивністю в умовах початкової школи. Вони вказують на необхідність створення інклюзивного освітнього середовища, яке сприяє не лише навчанню, а й соціалізації таких дітей. Н. Гребінь та Г. Михальчишин [2, с.78] досліджують психологічний супровід учнів в інклюзивних класах, наголошуючи на важливості інтеграції інклюзивних методів для поліпшення емоційного стану і поведінки учнів з гіперактивністю. Водночас, І. Пасько [5, с.112] і Т. Кочубей [3, с.65] звертають увагу на психологічну підтримку та використання індивідуальних підходів до кожної дитини, що допомагає коригувати порушення уваги та імпульсивність. На основі досліджень зазначених авторів, можна стверджувати, що ефективна психологічна підтримка дітей з гіперактивністю потребує комплексного підходу, що включає як індивідуальні методи роботи, так і взаємодію з педагогами та батьками.

Мета статті - виявлення основних педагогічних умов і психологічних методів підтримки дітей з гіперактивністю у початковій школі, а також розробка рекомендацій щодо покращення корекційної роботи з такими учнями.

Однією з головних труднощів при навчанні дітей з гіперактивністю є порушення їх здатності до тривалої концентрації уваги, що знижує ефективність навчального процесу. Як зазначають Голуб, Лесик та Щербакова, для таких дітей важливо створювати спеціальні педагогічні умови, що враховують їхню потребу в постійному русі і відпочинку, а також специфічні методи навчання, зокрема використання коротких, інтенсивних навчальних періодів і активних форм роботи [1, с. 36].

Особливу увагу слід приділяти корекції поведінки дітей з гіперактивністю, що передбачає індивідуальний підхід у навчанні. У цьому контексті важливо враховувати специфіку кожної дитини та адаптувати методи навчання під її потреби. Одним із найбільш ефективних методів корекції є когнітивно-

поведінкова терапія, яка допомагає дітям усвідомлювати свої емоції, керувати ними, а також розвивати навички самоконтролю. Гребінь Н. В. та Михальчишин Г. Є. підкреслюють важливість розвитку навичок самоконтролю через регулярні вправи, що дозволяють дітям краще регулювати свою поведінку і взаємодіяти з оточенням. Вони зазначають, що цей процес включає використання технік позитивного підкріплення, коли дитина отримує заохочення за досягнуті успіхи в самоконтролі та навчанні, що сприяє стабільному прогресу в розвитку цих навичок [2, с. 42]. Наприклад, практикування коротких заохочувальних перерв, нагороди за успіхи в навчанні або спільне визначення чітких цілей можуть бути потужними інструментами для стимулювання позитивних змін у поведінці дитини.

Не менш важливою складовою підтримки дітей з гіперактивністю є активна взаємодія з батьками. Спільна робота педагогів і батьків дозволяє створити цілісну підтримку для дитини, що є важливим фактором у корекції її поведінки. Взаємодія з батьками дає змогу узгодити стратегії і методи корекції як у школі, так і вдома, забезпечуючи цілісність підходу. Як зазначено у публікації "На допомогу класному керівнику. Гіперактивна дитина", єдиний підхід до виховання та корекції сприяє досягненню більш відчутних і стабільних результатів у довгостроковій перспективі, оскільки дозволяє дітям отримувати однакові сигнали від дорослих, як вдома, так і в школі, що мінімізує непорозуміння та зміцнює довіру дитини до вихователів та батьків [5, с. 39]. Додатково, важливо не тільки зосереджуватись на корекції, але й сприяти розвитку позитивних рис характеру дитини через підвищення її самооцінки та почуття впевненості.

Засоби психокорекційної роботи, такі як арт-терапія, музикотерапія, а також інші методи, значно сприяють зниженню рівня тривожності та збудливості у дітей з гіперактивністю. Ці методи допомагають не тільки розслабити дітей, але й навчають їх ефективно виражати свої емоції та налагоджувати контакти з іншими. Психологічні методики, орієнтовані на розвиток емоційного інтелекту, сприяють покращенню соціальних навичок дітей. О. Голуб і А. Лесик

наголошують на важливості емоційного розвитку як основи для конструктивної соціалізації, оскільки діти, які здатні розпізнавати та виражати свої емоції, мають більші шанси на успішну інтеграцію у шкільний колектив та в подальшому житті [1, с. 28]. Уміння розуміти власні емоції та емоції інших людей допомагає дітям з гіперактивністю налагоджувати більш гармонійні стосунки з оточенням, що є важливим аспектом розвитку їх соціальних навичок.

Важливу роль у процесі корекції поведінки гіперактивних дітей відіграє формування позитивного ставлення до навчання та шкільного життя в цілому. Створення умов для вираження творчих здібностей, активне залучення до позакласної діяльності, а також визнання досягнень дітей сприяє їх мотивації та покращенню психологічного клімату в класі. Позитивні мотиваційні стратегії, що застосовуються в роботі з дітьми, допомагають не лише мотивувати їх до навчання, а й підтримують здорову конкуренцію, знижують рівень стресу і тривожності. Як зазначає Барклі, позитивні мотивуючі стратегії значно поліпшують ефективність навчання учнів з гіперактивністю, оскільки вони знижують рівень стресу та дають змогу дітям зосереджуватись на своїх успіхах, а не на своїх невдачах, що, у свою чергу, сприяє кращій адаптації до шкільного середовища та розвитку соціальних навичок [6, с. 63]. Важливо також створити систему підтримки для дітей в освітньому середовищі, щоб учень мав змогу проявляти свої таланти, незважаючи на труднощі в навчанні чи поведінці.

Таким чином, для корекції поведінки дітей з гіперактивністю в початковій школі необхідно застосовувати комплексний підхід, який включає в себе як педагогічні, так і психологічні методи. Це дозволяє не лише досягти покращення навчальних результатів, але й сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, її інтеграції в шкільне середовище та розвитку соціальних навичок, що є важливими для успішного майбутнього.

Отже, психологічна підтримка дітей з гіперактивністю в початковій школі є ключовим фактором для їхнього успішного навчання, соціалізації та адаптації до шкільного середовища. Психологічна підтримка включає в себе різні методи, серед яких особливе місце займають когнітивно-поведінкові підходи, що

сприяють корекції поведінки та розвитку самоконтролю. Важливим є також комплексний підхід до роботи з батьками, який дозволяє створити єдину підтримку для дитини як вдома, так і в навчальному закладі. Використання творчих підходів до навчання, зокрема інтерактивних та розвивальних методів, створює сприятливі умови для розвитку не тільки когнітивних, а й емоційних та соціальних навичок дитини. Інтеграція дітей з гіперактивністю у шкільне середовище має на меті зменшення тривожності, стресу та ізоляції, що є важливими аспектами для розвитку їхньої впевненості в собі та позитивної самооцінки. Таким чином, комплексний підхід до психологічної підтримки, що включає корекцію поведінки, активні методи навчання та тісну співпрацю з родинами, створює необхідні умови для гармонійного розвитку дітей з гіперактивністю та їх успішної соціалізації в шкільному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб О., Лесик А., Щербакова Н. Педагогічні умови виховання гіперактивних дітей у початковій школі. *Науковий журнал «Освіта і педагогіка»*. 2024. №3. URL: <https://lkp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/831>.
2. Гребінь Н. В., Михальчишин Г. Є. Психологічний супровід учнів в інклюзивному освітньому просторі: навчальний курс. Львів: ЛНУ, 2024. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Psykholohichnyy-suprov-id-uchniv-v-inkliuzyvnomu-osvitnomu-prostori-2024-2025.pdf>
3. Психологічний супровід дітей з ГРДУ. Алгоритм дій психолога // Всеосвіта. 2024. URL: <https://vseosvita.ua/library/psihologicnij-suprov-id-ditej-z-grdu-algoritm-dij-psihologa-405108.html>.
4. Корекційно-розвиткова програма "Корекція гіперактивної поведінки молодших школярів". *Всеосвіта*. 2024. URL: <https://vseosvita.ua/library/korektsiino-rozvytkova-prohrama-korektsiia-hiperaktyvnoi-povedinky-molodshykh-shkoliariv-750191.html>.
5. На допомогу класному керівнику. Гіперактивна дитина. *На урок*. 2024. URL: <https://naurok.com.ua/na-dopomogu-klasnomu-kerivniku-giperaktivna-ditina-390050.html>.

6. Barkley R. Attention-Deficit Hyperactivity Disorder: A Handbook for Diagnosis and Treatment. Guilford Press, 2023.

Алла Боднар

студентка 2 курсу спеціальності

«Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)»,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка,

м.Тернопіль, Україна

allaboryk@gmail.com

ДОВІДНИК «НЕВИДИМИ НАСЛІДКИ ВІЙНИ» У КОНТЕКСТІ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Психологи-практики констатують, що невід’ємною частиною життя мешканців України, котрі всі так чи інакше відчули на собі вплив війни(або безпосередньо беручи участь у бойових діях, або проживаючи в умовах небезпеки), став стрес і його наслідки. Тому актуальною є література, у якій кваліфіковано й доступно розкрито розуміння того, що таке травматичний досвід і якими практиками можна зменшити його вплив. Серед них – довідник «Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати?» [1], який у 2023 році був перевиданий в оновленій редакції, що підтверджує великий запит в українському суспільстві на книги такого типу.

Окрім вузьких спеціалістів (психологів-практиків, реабілітологів тощо), цей довідник буде корисний також педагогам, які, незважаючи на власні труднощі, постійно працюють із, напевне, найбільш вразливою і, водночас, найперспективнішою соціальною групою українців – дітьми та молоддю. Безсумнівно, тут не йдеться про фахову психологічну допомогу. Адже в українських закладах освіти її надає психолог. Однак, вихователь, учитель, викладач, який систематично й тривало спілкується з неповнолітніми здобувачами освіти, зобов’язаний зараз володіти базовими вміннями розрізнити